

Кожна із зазначених інституцій має свою функцію, сутність якої можна розкрити у подальших дослідженнях.

У закладі дошкільної освіти, у групі дітей раннього віку, здійснюється цілеспрямований педагогічний вплив на розвиток та виховання дитини, відбувається її особистісне зростання. Перш за все, статева ідентичність, яка формується у дітей, може більш активно визначатися в ігровій та зображувальній діяльності, для цього педагог може пропонувати цікаві сюжети, елементи роботи, які демонструють певні моделі поведінки у грі тощо. Також варто наголосити на важливості створення емоційно-розвивального та предметного середовища для дітей обох статей раннього віку.

Література

1. Доронова Т. Н. Как воспитывать девочек и мальчиков 3–4 лет. Москва : Центр «Школьная книга», 2014. 64 с.
2. Кононко О. Л. Психолого-педагогічні аспекти розвитку особистості в ранньому дитинстві : навчальний посібник Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 255 с.
3. Флотская Н. Ю. Развитие половой идентичности в онтогенезе: автореф. дисс. на соискание уч. степени докт. психол. наук : 19.00.13. Санкт-Петербург, 2006. 50 с.

НЕДИСКРИМІНАЦІЙНА ОСВІТА: МІСІЯ МОЖЛИВА

Ольга РАССКАЗОВА

Комунальний заклад

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради,

olgarasskazov69@gmail.com

Останнє десятиліття позначилося неухильним зростанням суспільної та наукової уваги до питань встановлення гендерної рівності й недискримінації у різних сферах життя людей в Україні. Однією з перших галузей, де ці питання почали голосно обговорюватися та відбулися відповідні зрушення стала сфера освіти. Майже з початку 2000-х рр. у вишах почали створюватися центри гендерної освіти, робота яких послідовно спрямовувалася на втілення основних положень Законів України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» тощо. Ці структурні науково-дослідні підрозділи закладів вищої освіти забезпечили надання науково-практичної допомоги викладачам і студентам щодо впровадження ідей гендерної рівності в освітній процес, шляхом імплементації гендерного складника до змісту соціально-гуманітарних дисциплін, проведення виховних заходів, організації науково-дослідної роботи щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації всіх форм дискримінації, запобігання насильству в усіх сферах життя суспільства, протидії торгівлі людьми тощо.

У 2012 р. центри гендерної освіти поєдналися в єдину Всеукраїнську мережу осередків гендерної освіти, яку було створено за ініціативи Харківського обласного

гендерного ресурсного центру у партнерстві із представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні. Діяльність мережі була спрямована на поширення у системі освіти досвіду гендерних центрів і кафедр гендерних студій закладів вищої освіти, створених за сприяння Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні ЄС–ПРООН з 2007 до 2011 рр. Учасників Мережі було включено до складу робочої групи при Міністерстві освіти і науки України з питань політики гендерної рівності та боротьби з дискримінацією у сфері освіти.

Середня освіта не залишилася осторонь щодо реалізації позитивних тенденцій створення недискримінаційного освітнього простору. Хоча у закладах загальної середньої освіти цей процес розпочався дещо пізніше і був ініційований Гендерним інформаційно-аналітичним центром «КРОНА» у межах «гендерного шкільного експерименту». Це регіональне експериментальне дослідження на Харківщині мало офіційну назву «Науково-методичні засади впровадження гендерних підходів в систему роботи навчальних закладів» й стало своєрідною спробою створення у закладах загальної середньої освіти гендерночутливого освітнього простору [1].

Відбулася активна робота із вдосконалення освітнього контенту закладів загальної середньої освіти. Міністерством освіти і науки України було підтримано проведення спочатку гендерної, а з 2017 р. – антидискримінаційної експертизи шкільних підручників, які готуються до друку за державний кошт. Експертиза виявила, що більшість дітей не можуть знайти в українських підручниках ні віддзеркалення себе, ні своїх рідних, ні тих особливих обставин, в яких вони живуть. Відповідно до законів України, зокрема, ст. 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», антидискримінаційна експертиза забезпечила виявлення й усунення з освітнього контенту усіх ознак, за якими може відбуватися дискримінація [2]. Відзначимо, що сьогодні, окрім щорічної експертизи підручників, за підтримки Громадської організації «ЕдКемп Україна» проводяться просвітницькі тренінги для працівників і працівниць видавництва, які готують та друкують підручники; навчальні курси для підготовки експертного кола; неконференції з популяризації ідей гендерної рівності та недискримінації в освіті.

Нині в областях України запроваджено підготовку експертів з інституційного аудиту, що згідно з законодавством України, проводиться Державною службою якості освіти та її територіальними органами. Відповідно до закону України «Про освіту» (ст. 41), забезпечення якості освіти включає внутрішню систему, яка має функціонувати у кожному закладі загальної середньої, дошкільної, позашкільної та професійно-технічної освіти, а також і систему зовнішнього забезпечення якості освіти, до якої належить інституційний аудит [3]. У програми тих територіальних органів, які співпрацюють із Громадською організацією «ЕдКемп Україна» інтегровано спеціально розроблений модуль «Недискримінаційний підхід як складова забезпечення внутрішньої системи якості освіти», до змісту якого включено питання та теми щодо висвітлення сутності недискримінаційного та інклюзивного підходів в освіті.

Таким чином, можемо зазначити, що накопичений досвід і позитивні тенденції впровадження ідеї гендерної рівності та інтеграції недискримінаційного підходу у систему освіти свідчать у цілому про суттєві зрушення у свідомості освітян і соціуму у напрямі розбудови суспільства рівних можливостей в Україні.

Література

1. Гендерний освітній експеримент: неможливе є можливим! *Гендерний інформаційно-аналітичний центр «КРОНА»* : офіційний сайт. URL: <https://cutt.ly/4fnnGZM> (дата звернення: 05.09.2020).
2. МОН пояснює, для чого потрібна антидискримінаційна експертиза підручників. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України* : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/gfnnFZ2> (дата звернення: 05.09.2020).
3. Про освіту : Закон України від 5 вер. 2017 р. № 2145–VIII. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт URL: <https://cutt.ly/KfoyAz6> (дата звернення 05.08.2020).

СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ПРІОРИТЕТ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА

Оксана САМПАРА
Тернопільська Українська гімназія
імені Івана Франка,
oksana.sampara@ukr.net

Система освіти України, як і кожна суспільно-економічна система, базується на трьох основних складниках: інституційна складова (перш за все, нормативно-правове забезпечення); мережа закладів освіти, органи управління у сфері освіти, інші учасники освітньої діяльності, які забезпечують функціонування системи; механізми та інструментарій регулювання відносин між всіма зацікавленими сторонами. Закон України «Про повну загальну середню освіту» урегулює питання доступності, зокрема, забезпечення рівного доступу дітей до повної загальної середньої освіти (доступність для осіб з особливими освітніми потребами; територіальна доступність закладу загальної середньої освіти; забезпечення якості повної загальної середньої освіти та врахування принципів академічної доброчесності; проходження сертифікації педагогічних працівників закладів освіти тощо) [4].

У статті 19 Закону України «Про освіту» (від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII) визначено, що «органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють умови для забезпечення особам з особливими освітніми потребами прав і можливостей для здобуття освіти на всіх рівнях з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, здібностей та інтересів» [3].

Організація інклюзивного навчання визначається Порядком організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України (від 15 вересня 2011 р. № 872). Відповідно до зазначеного Порядку, підставою для організації інклюзивного навчання є заява